

УДК 325.54(477.82)

До проблеми сутності поняття «внутрішньо переміщені особи»: державна політика та регіональна практика

М.І. МАЛИХА

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, м. Луцьк, Україна,
E-mail: mariia.malykha@gmail.com

Авторське резюме

Автором обґрунтовано актуальність дослідження поняття «внутрішньо переміщена особа» в умовах сучасних реалій українського суспільства. У статті пояснена необхідність визначення статусу так званих вимушених мігрантів – категорії населення, нової для історії незалежної України. Наголошується на необхідності створення власної нормативно-правової бази, яка б відповідала міжнародним стандартам і врегульовувала б механізми надання допомоги внутрішньо переміщеним особам. Розглянуто проблеми вищезазначеної категорії населення та способи їх вирішення у Волинській області.

За умов ведення війни на території країни, кризового стану економіки Україна постала перед рядом викликів та загроз, які необхідно вирішувати оперативним та злагоджено. Внутрішньо переміщені особи – категорія населення, яка вперше з'явилась за час існування незалежної України. Стаття пояснює необхідність визначення законного статусу даної категорії населення та регламентування реалізації її прав та свобод.

Внутрішньо переміщені особи (ВПО) – особи, що були змушені покинути своє постійне місце проживання, але не залишили територію (визначену кордонами) держави. Автором обумовлена актуальність дослідження статусу вимушених мігрантів на території України та на регіональному рівні, зокрема, у зв'язку із постійним збільшенням чисельності ВПО через анексію Криму та військові дії на Сході.

Прийняття Закону України «Про захист прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» стало позитивним зрушенням, проте вимагає подальшої роботи із виконання задекларованих норм.

Ключові слова: внутрішньо переміщена особа (ВПО), міжнародні стандарти, Управління Верховного комісара ООН у справах біженців (УВКБ ООН), вимушений мігрант, біженець, військовий конфлікт, нормативно-правова база.

To the issue of the root of the matter of «internally displaced persons»: public policy and regional practice

M.I. MALYKHA

Lesya Ukrainka eastern european national university, Lutsk, Ukraine,
E-mail: mariia.malykha@gmail.com

Abstract

The author substantiates the thematic justification of «internally displaced persons» in the context of modern realities of Ukrainian society. The article explained the necessity of defining the status of so-called forced migrants – populations that are new to the history of independent Ukraine. The research addresses the necessity of creating its distinct regulatory framework that would meet international standards and regulate the mechanisms to assist internally displaced persons. The research investigates problems associated with the above-mentioned population categories and their solutions in Volyn region.

Under the conditions of war and economic crisis Ukraine faces a number of challenges and threats that must be solved promptly and consistently.

Internally displaced person - the category of the population, which first appeared during the existence of independent Ukraine. The article explains the needs of determination the legal status of this population category and implementation of their rights and freedoms.

Internally displaced person (IDP) is someone who is forced to flee his or her home but who remains within his or her country's borders. The author explains the relevance of the study on the status of forced migrants in Ukraine and the regions, particularly in relation to the constant increase in the number of IDPs due to the annexation of the Crimea and the warfare in the East.

The adoption of the Law of Ukraine «On protection of rights and freedoms of internally displaced persons» was a positive solution, however, it requires further work on implementation of the stated rules.

Keywords: internally displaced person (IDP), international standards, UNHCR (The UN Refugee Agency), forced migrant, refugee, военный конфликт, regulatory framework.

Постановка проблеми. Природний рух населення – явище, з яким світове співтовариство стикається весь час свого існування і воно є постійним предметом численних досліджень © М.І. Малиха, 2015

та дискусій. Міграція як загальне поняття, що включає в себе усі види переміщень людських ресурсів, на території України регулюється органами державної влади, міжнародними організаціями та представництвом ООН, проте через події останніх місяців, а саме політико-економічну кризу, військовий конфлікт, інтервенцію чужоземної держави, анексію Автономної Республіки Крим, з загального комплексу міграційних процесів виділилося поняття «внутрішньо переміщених осіб», з яким незалежна Україна стикається вперше.

Визначення статусу внутрішньо переміщених осіб є актуальним та необхідним задля ефективного вирішення проблем даної категорії населення та регулювання наслідків, до яких така форма вимушеної міграції призводить.

Аналіз досліджень і публікацій. Основу джерельної бази становлять нормативні документи, зокрема Закон України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» [3], Закон України «Про захист прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» [4]. Важливим для роз'яснення сутності поняття «внутрішньо переміщена особа» у контексті міжнародно-правових норм та стандартів в ході дослідження став «Довідник по захисту внутрішньо переміщених осіб» [10]. Для аналізу проблеми використовувалися статистичні дані, які відображені на офіційному веб-сайті Управління Верховного комісара ООН у справах біженців [3].

Мета дослідження полягає у деталізації поняття «внутрішньо переміщена особа» у контексті явища міграції та визначення статусу вимушених мігрантів на території України в умовах військового конфлікту, а також механізмів реалізації прав та свобод даної категорії населення.

Виклад основного матеріалу. Термін «переміщена особа» почав широко використовуватися під час Другої світової війни, в результаті якої близько 10 млн. чоловік було залучено до примусової праці або ж вислано з країн звичного місця проживання за расовими, релігійними або політичними міркуваннями. Сутність поняття значно розширилась в останні півстоліття. Категорію «переміщених осіб» також часто прирівнюють до категорії вимушених мігрантів. Термін «біженець» широко використовується як синонім до переміщених осіб, проте згідно з Конвенцією про статус біженців, до якої у 2002 р. приєдналася Україна, використовувати слово «біженець» до українських громадян є неправильним. Йдеться виключно про переселенців або внутрішньо переміщених осіб [7], що призводить до плутанини між загальним описом класу тих, хто залишив своє місце проживання, але не покинув межі держави, і підгрупу юридично визначених біженців, які

користуються міжнародно-правовим захистом [13, С. 13-14]. Внутрішньо переміщених осіб варто відносити до групи внутрішньої міграції, зумовленої некерованими факторами, такими як природні катаклізми, військові сутички та інше.

Перебуваючи де-факто у стані війни, Україна постала перед проблемою вимушених переселенців. Через відсутність подібних прецедентів у минулому нормативно-правова база українського законодавства не містила відповідних положень щодо регулювання вищезазначеного явища.

Серед численних проблем, перед якими наразі постала Україна, явище вимушеної міграції є не лише наслідком військового конфлікту, але й виступає в ролі індикатора готовності української влади до кризових ситуацій. Необхідність допомоги внутрішньо переміщеним особам продемонструвала слабку систему інституційного механізму реалізації прав і свобод громадян на території нашої держави, а також відсутність ресурсів, потрібних для задоволення потреб даної категорії населення.

Згідно з Керівним принципом УВКБ ООН з питання про переміщення осіб усередині країни, особи, переміщені всередині країни, визначаються як люди або групи людей, які були змушені рятуватися втечею або покинути свої будинки або місця проживання, через або щоб уникнути наслідків збройного конфлікту, ситуації загального насильства, порушень прав людини або стихійних лих, техногенних катастроф, і які не перетнули міжнародно-визнаний державний кордон країни [1]. За таких умов доцільним для пояснення сутності процесу є твердження В. Шелліса саме про міграцію – поняття, яке відображає соціально-економічні і демографічні процеси [9, С. 46-47]. Наявність категорії внутрішньо переміщених осіб (яку ми відносимо до понятійного апарату явища міграції), контроль за їх чисельністю, а також здатність держави забезпечувати потреби цих людей, показують ефективність діяльності відповідних органів державної влади, а також місцевого самоврядування та їх здатність працювати в умовах військового конфлікту, в якому наразі перебуває Україна.

Через майже повну відсутність власної нормативно-правової бази з питань внутрішньо переміщених осіб, Україна як член Організації Об'єднаних Націй, повинна дотримуватись міжнародних стандартів поводження з такою категорією населення, зокрема Управління Верховного комісара ООН у справах біженців (УВКБ ООН) виступає в якості керівного органу у здійсненні контролю за чисельністю внутрішньо переміщених осіб у всьому світі, за динамікою руху, а також за дотриманням їхніх прав та свобод. У 2010 р. результатом колективних зусиль міжнародних та недержавних організацій, гуманітарних місій та безпосеред-

ньо ООН було створено Довідник по захисту внутрішньо переміщених осіб [10], в якому пояснено сутність самого явища та його передумови, а також зазначено, хто саме несе відповідальність за долю цієї категорії населення.

Важливим моментом у ході дослідження стало відсутність перекладу українською мовою результатів роботи УВКБ ООН на Сході України. Матеріали подані переважно англійською, а їхній еквівалент рідною мовою можливо знайти лише на неофіційних джерелах, хоч ув телевізійних новинах вони використовуються з посиланням саме на УВКБ ООН. В ході постійного інформаційного протистояння, на нашу думку, це є стратегічною помилкою, адже офіційні інтернет-сторінки державних органів влади повинні систематично оновлювати інформацію не лише стосовно безпосередньо військових дій, але й наслідків, до яких вони призводять. Вищезазначене демонструє гостру необхідність та актуальність ефективності роботи засобів масової інформації в період військової інтервенції. Отже, станом на 5 серпня 2014 р. УВКБ ООН нарахувало 117 000 внутрішньо переміщених осіб (станом на 3 липня – 54 000). За приблизними підрахунками, з них 102 600 зі східних регіонів України та 15 200 – з анексованого Криму. За даними Державної міграційної служби Росії, понад 168 000 осіб попросили Російську Федерацію про притулок у тій чи іншій формі. Для порівняння, кількість осіб, які попросили захисту в країнах ЄС, склала 2 700 осіб [11]. Станом на травень 2015 р. кількість внутрішньо переміщених осіб з території проведення антитерористичної операції становить 1 295 600 осіб – про це заявляє Інформаційний центр моніторингового центру досліджень внутрішньо переміщених осіб (Internal Displacement Monitoring Centre) [12]. Менше ніж за рік кількість вимушених мігрантів зі Сходу зросла в 12,5 раза.

Ключові проблеми, які постають перед внутрішньо переміщеними особами, – це доступ до соціальних послуг, наявність постійного житла та оформлення реєстрації за місцем проживання. Останнє необхідне для доступу до економічних та соціальних прав, а також засобів існування. Допомога ВПО в першу чергу організовується через обласні адміністрації, громадські організації і добровільні внески громадян.

Людям надають притулок місцеві органи влади або вони зупиняються у приватних саборах чи готелях. Інші – розміщуються в приватних оселях. Однак, можливості приймаючих громад швидко вичерпуються. Нагальні потреби включають необхідність у постійному житлі, розширенні можливостей працевлаштування, а також підтримку громадських і місцевих організацій у розробці довгострокових рішень для людей, які стали внутрішньо переміщеними особами [1].

За таких умов позитивним зрушенням стало прийняття Закону України «Про захист прав і свобод внутрішньо переміщених осіб», що довгий час перебував у статусі законопроекту і який визначає правовий статус внутрішньо переміщених осіб, встановлює економічні, соціальні та правові гарантії захисту їх прав та законних інтересів на території України відповідно до Конституції України, міжнародних договорів України, а також принципів і норм міжнародного права. За даним Законом внутрішньо переміщені особи – це громадяни України, особи без громадянства або іноземці, які легально проживають на території України, які були змушені залишити свої будинки або місця звичайного проживання, зокрема, в результаті/або для того, щоб уникнути наслідків збройного конфлікту, окупації, повсюдних проявів насильства, порушень прав людини, стихійних або антропогенних лих, і які не перетинали межі кордону України [2].

Згідно зі ст. 6 п. 1 Закону України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» оформлення документів, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус, громадянам, які переселилися з тимчасово окупованої території, здійснює центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері міграції (імміграції та еміграції), у тому числі протидії нелегальній (незаконній) міграції, громадянства, реєстрації фізичних осіб, біженців та інших визначених законодавством категорій мігрантів, за місцем їх перебування [3, С. 15]. Всупереч цьому питаннями внутрішньо переміщених осіб займаються структурні підрозділи місцевих державних адміністрацій з питань соціального захисту – від контролю за чисельністю до надання допомоги.

У секретаріаті Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини запроваджено посаду представника Уповноваженого з питань дотримання прав внутрішньо переміщених осіб та створено відповідний структурний підрозділ [2].

Питаннями опіки над внутрішньо переміщеними особами переважно займаються відповідні підрозділи органів державної влади та подекуди місцевого самоврядування, але не повинна залишатися осторонь Державна міграційна служба України, тому нею та Державним підприємством «Документ» було започатковано пілотний проект, спрямований на вирішення проблем людей, які були вимушені покинути свої домівки в АР Крим та м. Севастополь, Донецькій та Луганській областях. Задля забезпечення дотримання прав людини у Центрах обслуговування громадян «Паспортний сервіс» відкрито спеціалізовані кімнати (місця) допомоги вимушеним переселенцям.

Там громадяни зможуть не лише отримати

всебічну правову допомогу з міграційних питань, а й оформити паспорт громадянина України по досягненні 16-річного віку, відновити його, якщо він втрачений, вклеїти фотографію до паспорта по досягненні 25- та 45 річного віку та у випадку зміни прізвища – отримати новий паспорт [5]. Станом на червень 2015 року даний пілотний проект не має достатнього розголосу і не демонструє ефективність.

На офіційному веб-сайті Уповноваженого Верховної Ради з прав людини розміщено «Дорожню карту» для людей, внутрішньо переміщених у межах країни, підготовлену Кабінетом Міністрів України і Міністерством соціальної політики України за підтримки Програми розвитку Організації Об'єднаних Націй.

У вказаній брошурі наведено інформацію для вирішення питань соціального захисту та забезпечення першочергових потреб внутрішньо переміщених осіб, зокрема, вказані номери безкоштовних цілодобових гарячих ліній, детально описано, до яких відомств необхідно звертатись та з яких питань тощо [6]. Інформація, на нашу думку, є доцільною та необхідною, проте вона не перебуває в широкому доступі, адже люди, що змушені були покинути місце проживання, не мають доступу до інтернету.

Як показують події останніх місяців, дії української влади стосовно проблем внутрішньо переміщених осіб носять більше декларативний характер. Фактичною допомогою даній категорії населення займаються волонтери, приватні підприємці та самі місцеві жителі тієї чи іншої області, в яку переселяють вимушених мігрантів. За умов військового конфлікту це є необхідним, проте держава повинна координувати та врегульовувати дані процеси, однак на сьогодні фактично відсутня система обліку та реєстрації тимчасово переміщених осіб.

Зволікання влади у прийнятті та втіленні у життя відповідних законів стосовно внутрішньо переміщених осіб ускладнює роботу з даною категорією населення та знижує ефективність допомоги.

Для аналізу механізмів роботи з внутрішньо переміщеними особами безпосередньо на місцях нами була обрана Волинська область. За даними відділу сім'ї, внутрішніх та зовнішніх зв'язків Департаменту соціального захисту населення Волинської обласної державної адміністрації, 3 липня 2014 р. був створений обласний штаб з питань переселення та розв'язання соціально-побутових проблем громадян, які залишають АР Крим, Донецьку та Луганську області [8]. При районних державних адміністраціях, виконкомках міських рад створено такі ж штаби. До їх складу включено представників житлово-комунального господарства, міграційної служби, охорони здоров'я, освіти, служби зайнятості, соціального захисту населення, ци-

вільного захисту, надзвичайних ситуацій, Пенсійного фонду. Штаби спільно з громадськістю надають допомогу з наступних питань:

- тимчасове поселення (не більше 2-3 місяців);
- забезпечення продуктами харчування (при потребі);
- переведення особових справ отримувачів соціальних допомог, пенсій та забезпечення їх виплати;
- влаштування дітей до навчально-виховних закладів;
- постановка на облік в медичних установах;
- сприяння у працевлаштуванні тощо.

Крім органів влади, розселенням та супроводом вимушених переселенців займаються громадські активісти. Більшість громадяни із Криму та східних областей проживають у приватних оселях волинян, які висловили бажання надати таким сім'ям тимчасове житло. Їх активісти з громадських організацій забезпечують продуктами харчування та предметами першої необхідності.

Згідно з оперативною інформацією відділу сім'ї, внутрішніх та зовнішніх зв'язків Департаменту соціального захисту населення Волинської обласної державної адміністрації на території Волинської області була зареєстрована наступна кількість внутрішньо переміщених осіб (ВПО):

- Автономна Республіка Крим – 213 осіб, з території проведення антитерористичної операції – 322 особи (дані за липень 2014 р.);
- Автономна Республіка Крим – 301 особа, з території проведення антитерористичної операції – 3562 особи (дані за травень 2015 р.).

Отже, за сім місяців кількість внутрішньо переміщених осіб на території Волинської області збільшилось у 7 разів. Очевидне збільшення з липня 2014 р. чисельності вимушених мігрантів зі Сходу та Автономної Республіки Крим стало наслідком ескалації військового конфлікту та збройних протистоянь.

В умовах, за яких західні області відправляють бійців на Схід, одночасно приймаючи постраждалих та надаючи їм всю можливу допомогу, проявляються зовсім інші відмінності Схід-Захід, аніж нав'язувались популістами протягом усіх цих років. Прояв взаємної відповідальності за подальшу долю держави, взаємодопомога та готовність відстоювати спільні інтереси – це все ті риси, яких не вистачало українському народу.

Ніколи раніше різні регіони України не були так тісно переплетені як за сучасних обставин. Саме при взаємодопомозі та злагоджених діях населення і місцевої влади демонструється єдність нації. Починаючи з конкретного міста, району, області, де організуються загопи волонтерів, групи допомоги військовослужбовцям, людям, постраждалим під час військових

дій, вибудовується громадянське суспільство, яке згодом становитиме основу цілісної політичної нації.

Висновки. Внутрішньо переміщені особи – категорія населення, з яким світова громадськість стикається протягом багатьох років, проте на території незалежної України така категорія населення з'явилася вперше. Узагальнена сутність цього терміну полягає в тому, що це громадяни держави, які через військові дії та їх наслідки змушені були покинути постійне місце проживання задля забезпечення свого життя, при цьому не перетинаючи межі державного кордону.

У зв'язку з новизною внутрішніх політичних процесів, українській владі варто опиратися на міжнародні норми регулювання питань, пов'язаних з проблемами внутрішньої міграції, проте важливість власної нормативно-правової бази підтверджується позитивною динамікою в статистиці внутрішньо переміщених осіб. Відсутність відповідного законодавства спричиняє складність у реалізації прав та свобод даної категорії населення. У ході дослідження ми побачили, що вимушеними мігрантами опікується структурний підрозділ обласної адміністрації департаменту соціального захисту населення та

частково територіальний підрозділ центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері міграції.

Аналіз стану внутрішньо переміщених осіб на території Волинської області демонструє готовність місцевих жителів, приватних підприємців, волонтерів до надання їм допомоги. Це є свідченням консолідації з боку тих, хто приймає вимушених мігрантів і подолання зростання ворожості до останніх, особливо із зони проведення антитерористичної операції, через численні людські втрати в ході військового конфлікту. Саме тому роль держави повинна бути контролюючою та координуючою для розподілу обов'язків і визначення відповідальних сторін.

Важливість подальшого дослідження проблеми внутрішньо переміщених осіб полягає у вдосконаленні обліку та реєстрації даної категорії населення, у створенні відповідної нормативно-правової бази, яка б адекватно відповідала на вимоги сучасного стану державної політики, та у підвищенні ефективності роботи з вимушеними мігрантами не лише у питаннях соціально-економічних проблем, у врахуванні психологічного фактора, який у таких ситуаціях відіграє важливу роль.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Внутрішньо переміщені особи / УВКБ ООН (The UN Refugee Agency) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://unhcr.org.ua/uk/novini/novyny/1293-vnutrishno-peremishcheni-osobi>
2. В Україні з'явився омбудсмен з переселенців / Інформаційне агентство УНІАН / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.unian.ua/politics/1040056-v-ukrajini-zyavivsvya-ombudsmen-z-pereselentsiv.html>
3. Закон України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1207-18>
4. Закон України «Про захист прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1706-18>
5. Запущено пілотний проект з допомоги вимушеним переселенцям / Державна міграційна служба України / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://dmsu.gov.ua/cream/ricnyi-plan-zakupivel/9-ukrainska/novyny/novyny-dms-ukrainy/2805-zapushcheno-pilotnyi-proekt-z-dopomohy-vymushenym-pereselentsiam>
6. Інформація для внутрішньо переміщених осіб [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ombudsman.gov.ua/ua/page/sehl/info/>
7. Конвенція про статус біженців [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_011
8. Про забезпечення прав громадян, які переселилися з тимчасово окупованої території України та районів проведення АТО // Офіційний лист №31410/1/1-14 від 05.09.2014 р. Волинської обласної державної адміністрації Державній службі України з надзвичайних ситуацій
9. Шелюк В. Соціальна міграція: етапи, функції, типи / В. Шелюк // Соціально-політичний журнал «Перспективи». – О. : 2001. – № 3 (15). – С. 45 – 50.
10. Global Protection Cluster Working Group. Handbook for the Protection of Internally Displaced Persons. Geneva: Inter-Agency Standing Committee, 2010, 545 p.
11. Humanitarian needs rise as internal displacement tops 117,000 people [Electronic resource]. – Mode of access : <http://unhcr.org.ua/en/2011-08-26-06-58-56/news-archive/1318-ukraine-humanitarian-needs-rise-as-internal-displacement-tops-117-000-people>
12. Ukraine IDP Figures Analysis Internal Displacement / Monitoring Centre (IDMC) [Electronic resource]. – Mode of access : <http://www.internal-displacement.org/europe-the-caucasus-and-central-asia/ukraine/figures-analysis>
13. Wyman, Mark. Dps: Europe's Displaced Persons, 1945-1951 / Mark Wyman. – Ithaca, NY: Cornell University Press, 1998 – 257 p.

Стаття надійшла до редакції 13.06.2015

REFERENCES:

1. Vnutrishno peremishcheni osoby (Internally displaced persons). The UN Refugee Agency. Regime to access: <http://unhcr.org.ua/uk/novini/novyny/1293-vnutrishno-peremishcheni-osobi>
2. V Ukraini z'iavyvsia ombudsmen z pereselenciv (Ombudsman for problem of immigrants has appeared in Ukraine). *Informacijne agentstvo UNIAN*. Regime to access: <http://www.unian.ua/politics/1040056-v-ukrajini-zyavivysya-ombudsmen-z-pereselentsiv.html>
3. Zakon Ukrainy «Pro zabezpechennia prav i svobod gromadian ta pravovyj rezhyim na tymchasovo okupovaniij terytorii Ukrainy» (The Law of Ukraine «On Securing the Rights and Freedoms of Citizens and the Legal Regime on the Temporarily Occupied Territory of Ukraine»). Regime to access: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1207-18>
4. Zakon Ukrainy «Pro zahyst prav i svobod vnutrishno peremishchenyh osib» (The Law «On protection of rights and freedoms of internally displaced persons»). Regime to access: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1706-18>
5. Zapushcheno pilotnyi proekt z dopomogy vymushenym pereselenciam (A pilot project to help internally displaced persons was started). Derzhavna migraciina sluzhba Ukrainy. Regime to access: <http://dmsu.gov.ua/cream/richnyi-plan-zakupivel/9-ukrainska/novyny/novyny-dms-ukrainy/2805-zapushcheno-pilotnyi-proekt-z-dopomogy-vymushenym-pereselentsiam>
6. Informaciia dlia vnutrishno peremishchenyh osib (Information for internally displaced persons). Regime to access: <http://www.ombudsman.gov.ua/ua/page/sehl/info/>
7. Konvenciia pro status bizhenciv (Refugee Convention). Regime to access: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_011
8. Pro zabezpechennya prav gromadyan, yaki peresellysya z tymchasovo okupovanoi terytoriyi Ukrayiny ta rajoniv provedennya ATO (On the rights of citizens who have moved from temporarily occupied territory of Ukraine and districts of ATO). Oficijnyj lyst №31410/1/1-14 vid 05.09.2014 r. Volynskoyi oblasnoyi derzhavnoyi administraciyi Derzhavnij sluzhbi Ukrayiny z nadzvychajnyx situacij
9. *Sheliuk V.* Socialna migraciia: etapy, funkcii, typy (Social Migration: Stages, functions, types). *Socialno-politychnyi zhurnal «Perspektyvy»*, 2001, no. 3(15), pp. 45 – 50.
10. Global Protection Cluster Working Group. Handbook for the Protection of Internally Displaced Persons. Geneva: Inter-Agency Standing Committee, 2010, 545 p.
11. Humanitarian needs rise as internal displacement tops 117,000 people [Electronic resource]. – Mode of access : <http://unhcr.org.ua/en/2011-08-26-06-58-56/news-archive/1318-ukraine-humanitarian-needs-rise-as-internal-displacement-tops-117-000-people>
12. Ukraine IDP Figures Analysis Internal Displacement / Monitoring Centre (IDMC) [Electronic resource]. – Mode of access : <http://www.internal-displacement.org/europe-the-caucasus-and-central-asia/ukraine/figures-analysis>
13. Wyman, Mark. Dps: Europe's Displaced Persons, 1945-1951 / Mark Wyman. – Ithaca, NY: Cornell University Press, 1998 – 257 p.

Малиха Марія Ігорівна – аспірант
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки
Адреса: 43025, м. Луцьк, пр. Волі, 13
E-mail: mariia.malykha@gmail.com

Malykha Mariya Igorivna – postgraduate
Lesya Ukrainka eastern european national university
Address: 13, Voli Av., Lutsk, 43025, Ukraine
E-mail: mariia.malykha@gmail.com